

Δραστηριότητα 4.1.5: Ο Τροχός της Ισχύος και του Ελέγχου & ο Τροχός της Ισότητας

Προσαρμοσμένο από:

♦ Domestic Abuse Intervention Project in Duluth. Ανακτήθηκε 15 Σεπτεμβρίου 2005 από: www.duluth-model.org

♦ Michigan Domestic Violence Prevention & Treatment Board. Ανακτήθηκε 15 Σεπτεμβρίου 2005 από: www.michigan.gov/documents

Σύντομη Εισαγωγή

Βία μεταξύ Ερωτικών Συντρόφων σημαίνει βία εναντίον κάποιου ατόμου από ένα άλλο άτομο, με το οποίο έχει/είχε/θα ήθελε να έχει ερωτική σχέση. Η βία μπορεί να είναι σωματική, σεξουαλική και/ή ψυχολογική. Σε αυτά περιλαμβάνονται ο εκφοβισμός, η παρενόχληση, η καταστροφή περιουσίας ή οι απειλές για σωματική, σεξουαλική ή ψυχολογική βλάβη.

Μία μοναδική πράξη μπορεί να ισοδυναμεί με κακοποίηση. Ή, μπορεί, ένα σύνολο πράξεων που σχηματίζουν ένα μοτίβο συμπεριφορών να ισοδυναμούν με κακοποίηση, παρόλο που κάποιες από αυτές τις πράξεις, ή και όλες, εάν εξεταστούν μεμονωμένες, μπορεί να φαίνονται ασήμαντες.

Οι δράστες χρησιμοποιούν διάφορες μεθόδους με στόχο να αποκτήσουν εξουσία και έλεγχο πάνω στα θύματα τους. Οι τακτικές που χρησιμοποιούνται από τους δράστες μπορούν να χωριστούν σε διάφορες κατηγορίες όπως:

- ♦ παρενόχληση, εξαναγκασμός και απειλές
- ♦ εκφοβισμός
- ♦ παραβίαση ατομικότητας και περιορισμός της ανεξαρτησίας
- ♦ απομόνωση
- ♦ μείωση του θύματος, άρνηση και εξαπόλυση κατηγοριών εναντίον του θύματος
- ♦ χρήση ανδρικών προνομίων

Για ένα λεπτομερέστερο κατάλογο των πιο συνηθισμένων βίαιων συμπεριφορών βλ. την ενότητα "Αναμενόμενο Αποτέλεσμα" σε αυτή τη δραστηριότητα.

Μαθησιακοί Στόχοι

- ♦ Να αναγνωριστούν οι διάφορες μορφές συμπεριφορών κακοποίησης που χρησιμοποιεί ο δράστης προκειμένου να αποκτήσει ισχύ και έλεγχο πάνω στο θύμα
- ♦ Να γίνει κατανοητό ότι έστω και μία πράξη μπορεί να συνιστά κακοποίηση
- ♦ Να αναγνωριστούν οι τακτικές της βίας στη σχέση
- ♦ Να αναγνωριστεί ποιες συμπεριφορές συνιστούν ισοτιμία και ισότητα σε μια σχέση

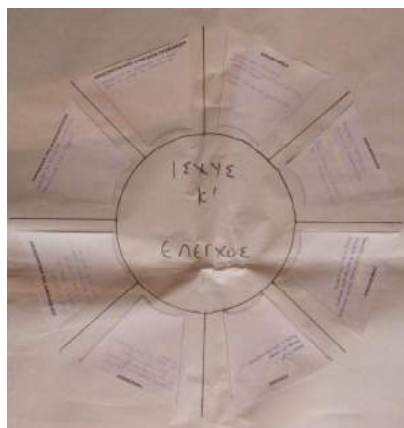
Υλικό & Προετοιμασία

- ♦ Δύο Μεγάλα φύλλα χαρτιού: στο κέντρο του ενός γράψτε "**Ισότητα Σχέση**" και στο κέντρο του άλλου "**Ισχύς και Έλεγχος**"
- ♦ Κολλητική ταινία
- ♦ Μαρκαδόροι
- ♦ **Φύλλο Εργασίας 17α** (2 τμήματα του τροχού ανά ομάδα)
- ♦ **Φύλλο Εργασίας 17β** (2 τμήματα του τροχού ανά ομάδα)
- ♦ **Ενημερωτικά Φυλλάδια 1, 9, 10 και 13** (προαιρετικά)
- ♦ **Ενημερωτικά Φυλλάδια 6α και 6β**

Δραστηριότητα 4.1.5

Προτεινόμενη βήμα-προς-βήμα διαδικασία

- 1 Χωριστείτε σε 4 ομάδες με ίσο αριθμό αγοριών και κοριτσιών, εάν είναι εφικτό (μεικτές ομάδες).
- 2 Μοιράστε σε κάθε ομάδα: α) 2 τμήματα του τροχού από το Φύλλο Εργασίας 17α για τις βίαιες συμπεριφορές και β) 2 τμήματα του τροχού από το Φύλλο Εργασίας 17β με τις συμπεριφορές ισότητας στις σχέσεις (4 τμήματα τροχού ανά ομάδα)
- 3 Αυτό που πρέπει να κάνετε είναι να καταγράψετε παραδείγματα συμπεριφορών οι οποίες θα μπορούσαν να ταιριάξουν κάτω από τους τίτλους των "Βίαιων Συμπεριφορών" ή των "Συμπεριφορών Ισότητας" που εμφανίζονται στα φύλλα εργασίας που κρατάτε. **Έχετε 15 λεπτά.**
- 4 Κάντε το γύρο της τάξης για να παρατηρήσετε την πρόοδο στην εργασία τους και να δώσετε οδηγίες αν χρειάζεται.
- 5 Συγκεντρώστε ξανά τους/τις μαθητές/-τριες στη μεγάλη ομάδα, όπου θα παρουσιάσουν τις απαντήσεις τους. Ένα άτομο από κάθε μικρή ομάδα αναφέρει τα αποτελέσματα της συζήτησης της ομάδας του/της. **Ποια ομάδα θέλει να ξεκινήσει να μας πει τα αποτελέσματα της συζήτησης που είχατε;**
- 6 Εφόσον χρειαστεί, παρέχετε τις σωστές πληροφορίες, και αμφισβητήστε τους μύθους ή τις προκαταλήψεις που μπορεί να αναδυθούν. Καθώς αναφέρονται οι απαντήσεις κάθε ομάδας ρωτήστε όλους/-ες τους/τις μαθητές/τριες:
 - ♦ Συμφωνείτε με αυτό ή όχι;
 - ♦ Υπάρχει κάποια άλλη συμπεριφορά που θα θέλατε να προσθέσετε;
- 7 Στο τέλος της παρουσίασης της κάθε ομάδας ζητήστε: **κολλήστε τα χαρτιά σας με τις συμπεριφορές ισότητας στο ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού γύρω από τη φράση "Ισότητα σχέση" και τα υπόλοιπα χαρτιά με τις βίαιες συμπεριφορές κολλήστε τα γύρω από τη φράση "Ισχύς και Έλεγχος".**
- 8 Συνεχίστε με την επόμενη ομάδα, ακολουθώντας την ίδια διαδικασία.
- 9 Στο τέλος ρωτήστε τους/τις μαθητές/-τριες: **ποιος είναι ο σκοπός αυτών των βίαιων συμπεριφορών; (Απάντηση: η απόκτηση εξουσίας και ελέγχου πάνω σε ένα άλλο άτομο).**
- 10 Τέλος, προσπαθήστε μαζί με τους/τις μαθητές/-τριες να κατηγοριοποιήσετε τις βίαιες συμπεριφορές που αναφέρθηκαν κάτω από τις τρεις διαφορετικές μορφές βίας, δηλαδή τη σωματική, την ψυχολογική και τη σεξουαλική βία (για περισσότερες πληροφορίες βλ. παρακάτω την ενότητα "Αναμενόμενο Αποτέλεσμα" αυτής της δραστηριότητας).
- 11 Τα φύλλα εργασίας που οι μαθητές/-τριες θα τοποθετήσουν στα δύο μεγάλα φύλλα χαρτιού θα σχηματίσουν τον Τροχό Ισχύς και Ελέγχου και τον Τροχό Ισότητας. Έτσι, στο τέλος της δραστηριότητας, θα μπορείτε να εξηγήσετε στους/στις μαθητές/-τριες την ιδέα πίσω από τον Τροχό Εξουσίας και Ελέγχου (βλ. παρακάτω το "Αναμενόμενο Αποτέλεσμα").

Δραστηριότητα 4.1.5

Περιορισμός Ανεξαρτησίας: Θέλει να ελέγχει τι φοράει ο/η σύντροφός του και πως είναι η εμφάνιση του/της. Τον/την πιέζει να καπνίσει, να πει ή να πάρει ναρκωτικά. Θέλει να παίρνει όλες τις αποφάσεις στη σχέση.

Ταπείνωση: Τον/την αποκαλεί με διάφορα υποτιμητικά ονόματα μπροστά σε άλλους. Τον/την εξευτελίζει ή τον/την κοροϊδεύει. Αρπάζει με ανάρμοστο τρόπο τα προσωπικά του/της αντικείμενα ή τα επιδεικνύει σε δημόσιο χώρο.

Απομόνωση: Τον/την πιέζει να επιλέξει μεταξύ αυτού/-ής και των φίλων του/της ή της οικογένειάς του. Τον/την πιέζει να αφήσει τη δουλειά ή άλλες δραστηριότητές του/της.

Μορφές Βίας

Τι είναι η σωματική κακοποίηση;

Σωματική κακοποίηση είναι η άσκηση σωματικής βίας εναντίον ενός άλλου ατόμου, η οποία μπορεί να καταλήξει στον τραυματισμό του ατόμου ή το εκθέτει σε κίνδυνο τραυματισμού. Η σωματική κακοποίηση μπορεί να κυμαίνεται από σωματικό περιορισμό μέχρι φόνο. Όταν κάποιος αναφέρεται στη Βία μεταξύ Ερωτικών Συντρόφων, συνήθως εννοεί τη σωματική κακοποίηση του/της ερωτικού/-ής συντρόφου. Η σωματική βία περιλαμβάνει:

- ◆ σπρωξίματα, πέταγμα αντικειμένων, κλωτσιές
- ◆ χαστούκια, άρπαγμα, μπουνιές, χτυπήματα, τρικλοποδιές, ξυλοδαρμό, μώλωπες, πνίξιμο, ταρακούνημα
- ◆ τσιμπήματα, δαγκωνιές
- ◆ κράτημα, δέσιμο, περιορισμό της ελευθερίας (π.χ. κλείδωμα στο σπίτι ή σε δωμάτιο)
- ◆ σπάσιμο οστών
- ◆ επίθεση με όπλο όπως μαχαίρι ή πιστόλι
- ◆ κάψιμο
- ◆ φόνο

Τι είναι η σεξουαλική κακοποίηση;

Η σεξουαλική κακοποίηση περιλαμβάνει:

- ◆ σεξουαλική επίθεση: ο εξαναγκασμός ατόμου να συμμετέχει σε ανεπιθύμητη, μη ασφαλή ή ταπεινωτική σεξουαλική δραστηριότητα
- ◆ σεξουαλική παρενόχληση
- ◆ σεξουαλική εκμετάλλευση (όπως ο εξαναγκασμός κάποιου/-ας να δει πορνογραφία, ή να συμμετάσχει σε πορνογραφική ταινία).

Η σεξουαλική κακοποίηση συνδέεται συχνά με τη σωματική κακοποίηση· μπορεί είτε να συμβαίνουν ταυτόχρονα ή η σεξουαλική κακοποίηση να έπεται της σωματικής.

Τι είναι ψυχολογική ή συναισθηματική κακοποίηση (λεκτική ή μη λεκτική κακοποίηση);

Η ψυχολογική ή συναισθηματική κακοποίηση μπορεί να είναι λεκτική ή μη λεκτική· περιλαμβάνει πιο αδιόρατες πράξεις ή συμπεριφορές σε σύγκριση με τη σωματική κακοποίηση. Ενώ η σωματική κακοποίηση μπορεί να φαίνεται χειρότερη, τα σημάδια που αφήνει η λεκτική και συναισθηματική κακοποίηση είναι εξίσου βαθιά.

Δραστηριότητα 4.1.5

Μελέτες έχουν δείξει ότι η λεκτική ή μη λεκτική κακοποίηση μπορεί να είναι πολύ περισσότερο επιβλαβής από τη σωματική. Η λεκτική ή μη λεκτική κακοποίηση ενός συντρόφου μπορεί να περιλαμβάνει:

- ◆ απειλές ή εκφοβισμό για να επιτευχθεί η συμμόρφωση του θύματος
- ◆ καταστροφή της προσωπικής περιουσίας και των υπάρχοντων του θύματος ή απειλές ότι θα το πράξει
- ◆ βία κατά ενός αντικειμένου (όπως ένας τοίχος ή ένα έπιπλο) ή ενός κατοικίδιου, παρουσία του θύματος, ώστε να εμφυσήσει το φόβο περαιτέρω βίας στο θύμα
- ◆ φωνές ή κραυγές
- ◆ χρήση υποτιμητικών ονομάτων
- ◆ συνεχή παρενόχληση
- ◆ ταπείνωση, εμπαιγμό ή κοροϊδία του θύματος είτε όταν είναι μόνο του είτε δημόσια μπροστά σε άλλα άτομα (π.χ. οικογένεια ή φίλους/-ες)
- ◆ επικριτικά ή μειωτικά σχόλια για τις επιτυχίες ή τους στόχους του θύματος
- ◆ έλλειψη εμπιστοσύνης στην ικανότητα του θύματος να παίρνει αποφάσεις
- ◆ να λέει ο δράστης στο θύμα: «χωρίς εμένα είσαι άχρηστος/-η»
- ◆ υπερβολική κτητικότητα, απομόνωση του θύματος από φίλους/-ες και την οικογένεια του/της
- ◆ υπερβολικός έλεγχος του θύματος
- ◆ να μιλάει άσχημα υπό την επήρεια αλκοόλ ή ναρκωτικών, και να χρησιμοποιεί τις ουσίες ως δικαιολογία για να μιλάει με αυτό τον τρόπο
- ◆ να κατηγορεί το θύμα για τις πράξεις ή τα συναισθήματα του
- ◆ να υποχρεώνει το θύμα να παραμένει στο χώρο μετά από ένα καβγά ή να το εγκαταλείπει κάπου αλλού μετά από ένα καβγά μόνο και μόνο για να του/της "δώσει ένα μάθημα"
- ◆ να κάνει το θύμα να αισθάνεται ότι δεν έχει τη δυνατότητα να ξεφύγει από αυτή τη σχέση
- ◆ να καταδιώκει το θύμα (βλ. παρακάτω).

Τι είναι η Καταδίωξη (stalking);

Καταδίωξη είναι να παρενοχλεί ή να απειλεί κάποιος/-α ένα άλλο άτομο, με επαναλαμβανόμενο και δόλιο τρόπο που στοιχειώνει το άτομο σωματικά και συναισθηματικά. Η καταδίωξη ερωτικού συντρόφου μπορεί να συμβαίνει κατά τη διάρκεια της σχέσης, με συνεχή και υπερβολική παρακολούθηση των δραστηριοτήτων του/της συντρόφου ή μπορεί να συμβαίνει και μετά τη διακοπή της σχέσης. Ο δράστης μπορεί να προσπαθεί να κερδίσει πίσω το/τη σύντροφό του/της ή απλά να θέλει να τον/την βλάψει ως τιμωρία που έφυγε. Ανεξάρτητα από τις λεπτομέρειες, το θύμα φοβάται για την προσωπική του ασφάλεια.

Η καταδίωξη μπορεί να γίνεται στο σπίτι ή κοντά στο σπίτι του θύματος, στο σχολείο ή κοντά στο σχολείο, στη δουλειά ή κοντά στη δουλειά, στο δρόμο για τα μαγαζιά ή στο δρόμο προς άλλο προορισμό ή ακόμη και στο Διαδίκτυο (cyberstalking). Η καταδίωξη μπορεί να γίνεται από το τηλέφωνο, μέσω διαδικτύου ή κατά πρόσωπο. Ο δράστης μπορεί είτε να μην εμφανίζονται ποτέ ή να εμφανίζονται παντού ως φυσική παρουσία.

Οι δράστες μπορεί να χρησιμοποιούν πολλές απειλητικές τακτικές:

- ◆ επαναλαμβανόμενα τηλεφωνήματα τα οποία, μερικές φορές, μπορεί να κλείνουν
- ◆ ακολουθούν ή εντοπίζουν το θύμα (ακόμη και μέσω παγκόσμιου συστήματος εντοπισμού θέσης-GPS)
- ◆ εντοπίζουν το άτομο μέσω δημόσιων εγγράφων, μέσω αναζήτησης στο διαδίκτυο ή μέσω ιδιωτικών ντετέκτιβ
- ◆ παρακολουθούν το θύμα με κρυφές κάμερες

Δραστηριότητα 4.1.5

- ♦ εμφανίζονται ξαφνικά στο χώρο που βρίσκεται το θύμα, στο σπίτι του, στο σχολείο ή στην εργασία του
- ♦ στέλνουν μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή επικοινωνώντας μέσω άμεσων μηνυμάτων σε διαδικτυακούς χώρους συνομιλίας (cyberstalking)
- ♦ στέλνουν ανεπιθύμητα πακέτα, κάρτες, δώρα ή γράμματα
- ♦ παρακολουθούν τις τηλεφωνικές κλήσεις του θύματος ή τον υπολογιστή του
- ♦ επικοινωνούν με τους/τις φίλους/-ες του θύματος, τους/τις συμμαθητές/-τριες, τους/τις συναδέλφους, την οικογένεια ή τους γείτονες για να εντοπίσουν που βρίσκεται
- ♦ ψάχνουν τα σκουπίδια του θύματος
- ♦ απειλούν ότι θα πειράξουν το θύμα, την οικογένεια, τους/τις φίλους/-ες ή τα κατοικίδια του
- ♦ καταστρέφουν το αμάξι του θύματος ή άλλα περιουσιακά του στοιχεία.

Ο Τροχός της Ισότητας

Διαπραγμάτευση και Δικαιοσύνη: Αναζητάτε αμοιβαία ικανοποιητικές λύσεις στη σύγκρουση. Αποδέχεστε τις αλλαγές. Υπάρχει προθυμία συμβιβασμού.

Μη-απειλητική Συμπεριφορά: Μιλάτε και συμπεριφέρεστε με τρόπο που ο/η σύντροφός σας να αισθάνεται ασφαλής και να μπορεί να εκφραστεί άνετα.

Σεβασμός: Ακούτε χωρίς να κρίνετε τον/την σύντροφό σας. Τον/την στηρίζετε συναισθηματικά και έχετε κατανόηση. Σέβεστε τις απόψεις της/του.

Εμπιστοσύνη & Υποστήριξη: Υποστηρίζετε τους στόχους του/της στη ζωή. Σέβεστε το δικαίωμά της/του να έχει τα δικά της/του συναισθήματα, φίλους, δραστηριότητες και απόψεις.

Ειλικρίνεια & Υπευθυνότητα: Αναλαμβάνετε την ευθύνη για τις πράξεις σας. Αναγνωρίζετε την χρήση βίας κατά το παρελθόν. Παραδέχεστε ότι ήταν λάθος. Επικοινωνείτε ανοιχτά και με ειλικρίνεια.

Αυτοπεποίθηση & Προσωπική Ανάπτυξη: Σέβεστε την προσωπικότητα και ενθαρρύνετε την προσωπική ανάπτυξη και ελευθερία του/της συντρόφου σας. Στηρίζετε το δικαίωμά του/της να αισθάνεται ασφαλής και ότι αξίζει.

Ισότητα: Είστε συνυπεύθυνος/-η, μαζί με τον/τη σύντροφό σου, για τη σχέση σας. Παίρνετε μαζί τις αποφάσεις.

Επικοινωνία: Είστε πρόθυμοι να έχετε ένα ανοιχτό και αυθόρμητο διάλογο. Υπάρχει ισορροπία ανάμεσα στο «δίνω» και στο «παίρνω». Τα προβλήματα λύνονται προς όφελος και των δύο πλευρών. Μαθαίνετε να συμβιβάζεστε, χωρίς ο ένας να επισκιάζει τον άλλο.

Χρήσιμες πληροφορίες για τον/την εκπαιδευτικό

Στο τέλος της δραστηριότητας μπορείτε να μοιράσετε στους/στις μαθητές/-τριες τον Τροχό της Ισχύος και του Ελέγχου στις σχέσεις και τον Τροχό της Ισότητας (**Φυλλάδια 6α & 6β**) χωρίς να παραλείψετε να υπογραμμίστε ότι οι συμπεριφορές που περιγράφονται σε αυτά τα φυλλάδια δεν είναι εξαντλητικές. Μπορείτε επίσης να μοιράσετε το **Φυλλάδιο 1: Είναι η σχέση σου υγιής και ισότιμη ή όχι;** μέσω του οποίου θα έχουν τη δυνατότητα να αξιολογήσουν τις σχέσεις τους και να εξακριβώσουν εάν υπάρχει στη σχέση τους κάποιο από τα χαρακτηριστικά της συμπεριφοράς του δράστη ή του θύματος (βλ. και Φυλλάδιο 9). Ταυτόχρονα, αυτό το φυλλάδιο προσφέρει πληροφορίες στους/στις μαθητές/-τριες για το τι θεωρείται ότι συνιστά κακοποίηση όπως και το τι θεωρείται υγιής σχέση. Το Φυλλάδιο 10: *Τα δικαιώματά μου στις σχέσεις μου*, μπορεί επίσης να διανεμηθεί.